

NADZMYSLOVÉ VEDOMOSTI

RUDOLF STEINER

GA 55

VIII. Šialenstvo vo svetle duchovnej vedy

31. januára 1907, Berlín

Duchovná veda viac ako ktorákoľvek iná veda môže povedať niečo o takzvaných duchovných alebo duševných chorobách. Názov je v skutočnosti zavádzajúci; nemožno hovoriť o tom, že duch je chorý. Okrem toho medzi laikmi aj odborníkmi panuje rozšírený zmätok, najmä kvôli spôsobu, akým sú takéto choroby prezentované v populárnej literatúre. Opisy sú považované za realitu. Hovorí sa o megalománii, prenasledovaní-mánii, náboženskej-mánii, ale tieto pojmy poukazujú len na symptómy. Nikto sa nemôže zblázniť tým, že sa bude zaoberať náboženskými myšlienkami. Predkladajú sa však najkurióznejšie tvrdenia, napríklad, že rozpor medzi koncepciami starého a moderného sveta bol príčinou diela Friedricha Hölderlina.¹choroba. Choroba, ktorou trpel, by Hölderina ešte dostihla, aj keby nebol básnikom; hoci v tom prípade by sa vyjadril inak.

Keď hlboko veriaci človek duševne ochorie, jeho náboženské predstavy sa zdeformujú. Keby bol ponorený do materialistických predstáv, potom by sa skreslili. Príčina duševných chorôb je hlboko zakorenená v ľudskej povahe, kde ju treba hľadať. Všetky lekárske profesie, ktoré môžu v tejto oblasti ponúknuť, sú hypotézy, pochybnosti a dohady. Z materialistického hľadiska je skutočne ťažké dospieť k nejakým presvedčivým myšlienkam v tejto oblasti. Mnohé choroby, ktoré v skutočnosti patria do tejto kategórie, za ne lekárska profesia nepovažuje, napríklad kverulizmus, náboženské sektárstvo a fanatizmus. Ľudia tohto druhu sú posadnutí určitými halucinálnymi predstavami, ktoré, pretože majú veľkú sugestívnu silu voči slabším osobnostiam, môžu vyústiť do skutočnej epidémie fanatizmu.

Možno si položiť otázku: Ako je možné, že sa šialenstvo presadí v ľudskej prirodzenosti? Aby sme odpovedali na túto otázku, musíme obrátiť svoju pozornosť na štyri nižšie články ľudskej bytosti: fyzické, éterické a astrálne telo a „ja“. „Ja“ pôsobí na ostatné tri údy, najmä na astrálne telo, zušľachtuje ho a očisťuje a núti ho, aby slepo nenasledovalo pohnútky a impulzy. „Ja“ pôsobí aj na éterické telo, najmä prostredníctvom vyšších impulzov, najmä umeleckého charakteru. Pod týmto vplyvom sa astrálne telo rozdelí na dve časti, jednu, ktorá je očistená a druhú, ktorá nie je. K tomu dochádza aj v éterickom tele a postupne sa prečistené časti zväčšujú. „Ja“ pôsobí aj na fyzické telo, ale nevedome. Iba vtedy, keď sa dosiahne vysoká úroveň zasvätenia, môže byť práca na fyzickom vykonaná vedome. Aby sme odpovedali na našu otázku, musíme mať na pamäti aj skutočnosť opakovaných životov. Keď ideme spať, deje sa niečo podobné tomu, čo sa deje pri smrti. Keď ideme spať, astrálne telo a „ja“ sa oddelia od fyzického tela a všetky túžby a pocity upadnú do temného zabudnutia. Na lôžku zostáva len fyzické a éterické telo. Pri smrti sa aj éterické alebo životné telo oddelí od fyzického tela a v nasledujúcich hodinách, kým je ľudská bytosť stále spojená s éterickým telom, prechádza pred dušou v mocných obrazoch celý minulý život človeka. . Toto trvá, kým sa éterické telo tiež neoddelí od tohto jednotlivca a nerozptýli sa do všeobecného svetového éteru. Od osoby sa však oddeľuje len látka éterického tela. V priebehu budúcich časov esencia, ako spomienkový obraz, zostáva s astrálnym telom a „ja“. Tieto v prvom rade prechádzajú do stavu nazývaného „kamaloka“ alebo oblasti túžby, kde je od neho oddelené všetko v astrálnom tele, ktoré ešte lipne na pozemskom živote. Čo ešte nie je zošľachtené, oddeľuje sa; zvyšok sprevádza dušu do budúcnosti. To platí aj pre fyzické telo, ale len vo veľmi malej miere a len v prípade vysoko vyvinutých jedincov. Keď sa približuje inkarnácia, ktorá bude nasledovať, ľudská bytosť sa opäť zjednotí s tým, čo po nej zostalo, aby pokračovala vo svojej očiste. Čím častejšie sa človek inkarnuje, tým silnejší je jeho charakter a morálny zmysel a tým početnejšie a väčšie sú talenty a schopnosti.

Čo musíme mať na pamäti predovšetkým, ak máme pochopiť, ako vzniká šialenstvo, je hermetická axióma: Ako hore, tak aj dole; ako nižšie, tak aj vyššie. Usmievavá tvár okamžite vyjadruje veselosť, trhá vnútorný smútok. Veselosť a smútok musíme v tomto prípade vnímať

ako „hore“ a smiech a slzy, teda materiálne vyjadrenie veselosti a smútku, ako reprezentujúce „dole“. Keď je niekto správne vychovaný a vzdelaný, pozerá sa na život inými očami. Kvet je preňho vnímaný ako vyjadrenie smútku alebo veselosti Zemského ducha. Pre neho to nie je len poetický pojem, ani duša nie je poetický pojem. Duch zeme je základom pozemskej existencie a súvisí s ňou ako s vyššie uvedeným. Všetko hmotné je kondenzovaný duch rovnako ako ľad je kondenzovaná voda; ako sa ľad môže roztopiť na vodu, tak sa hmota môže premeniť na ducha.

Rozlišujeme u ľudí tieto fyzikálne zložky, ktoré zodpovedajú ich vyšším, teda ich vyššie uvedeným členom: najprv čisto fyzikálne, čo je postavené podľa čisto fyzikálnych zákonov, najmä zmyslové orgány. To, čo vytvára kryštál, by mohlo stavať aj ľudské telo, hoci by to bol organizmus bez života. Po druhé, všetko spojené s trávením, rastom a rozmnožovaním máme vybudované éterickým telom; po tretie, nervový systém (mozog a miecha) vybudovaný astrálnym telom; po štvrté, krvný obeh, ktorého architektom je „ja“, žijúce v krvi.

Všetko fyzické podlieha zákonom fyzickej dedičnosti, ale aj orgány rozmnožovania, nervový systém a krvný obeh. Individualita ľudskej bytosti sa musí zjednotiť s fyzickým telom, ktoré podlieha týmto zákonom. To znamená, že „ja“ spolu so zušľachtenými časťami astrálneho a éterického tela a možno aj časťou fyzického tela musí vytvoriť harmóniu medzi sebou a tým, čo je zdedené. Zvyčajne sa to deje tak, že duchovné sa premenou prispôsobuje fyzickému. Čo sa však stane, keď to nie je možné, keď napríklad astrálne telo narazí na nervový systém, ktorému sa nedokáže prispôsobiť, a preto ho nedokáže využiť?

Blud spôsobený poruchou zraku sa nepovažuje za duševnú chorobu. Kniha od Moritza Benedicta,² kriminalista a antropológ, hoci to nie je napísané z duchovného vedeckého hľadiska, má veľa zaujímavých informácií o tejto téme. Trpel čiastočným šedým zákalom na ľavom oku, ktorý mu zhoršoval zrak. Opisuje svoje vlastné zážitky: Keď sa v tme pozrel istým smerom a uvidel príznaky zvláštneho druhu; raz sa tak zľakol, že schmatol zbraň.

Vysvetlenie tohto druhu javu je nasledovné: Zdravý človek si neuvedomuje vnútorné zložky svojho oka, ale ak sa vyskytnú nepravidelnosti, uvedomí si ich takým spôsobom, že sa javia ako

odrazené formy, ktoré sa približujú zvonku. . To však platí aj pre zvyšok organizmu človeka. Normálne si uvedomujeme len to, čo k nám prichádza zvonku, nie to, čo sa deje vo vnútri. Keď je „hore“ v súlade s „dolu“, človek si vôbec neuvedomuje vnútorné procesy. Ale ak je napríklad mozog nemotorný a pomalý, takže ho astrálne telo nedokáže využiť, potom astrálne telo trpí poruchami. Premieta sa navonok rovnako, ako keď je oko poškodené. Stáva sa vedomým seba samého a pocity nádejí, priání a túžob, teda atribúty astrálneho tela, sa premietajú a objavujú sa ako formy prichádzajúce zvonku. Šialenstvo, kverulizmus, hystéria – všetky stavy, v ktorých človek nedokáže prispôbiť svoje pocity tomu, čo sa deje okolo neho – patria do tejto kategórie. Éterické telo môže tiež trpieť poruchami v dôsledku vnútorných abnormalít. Obsahuje naše mentálne obrazy vonkajšieho sveta. Pokiaľ si nie je vedomý seba samých, prijíma tieto obrazy v ich skutočnej podobe, ale ak sa premietajú von v dôsledku narušenia éterického tela, výsledkom sú klamy a paranoja. Keď sa ten aspekt fyzického tela, ktorý by mal dosiahnuť súlad s fyzickým prostredím, naruší, uvedomí si sám seba, vedie to k idiocii. Ľudská bytosť sa môže stať tým, čomu sa hovorí „dementná“, keď je fyzické telo príliš ťažkopádne, príliš nemotorné, takže ho astrálne telo nie je schopné zvládnuť. Ak sú fyzické orgány na druhej strane príliš mobilné, takže nedokážu vyjadriť zámery duše, výsledkom je paralýza.

Existuje množstvo takýchto prípadov. Môžu byť spôsobené rôznymi príčinami. To platí najmä o bludoch; môžu pochádzať buď z projekcie, alebo z choroby astrálneho tela. Účinok môže byť taký silný, že nastupuje delírium; takéto útoky sa vtláčia do éterického tela a vyvolávajú bludy. Tieto odťažky sú ako jazvy po ranách v astrálnom tele a ich liečenie je oveľa ťažšie ako samotné delírium. Glaukóm je často predchodcom šialenstva.

Teraz si musíme pripomenúť, že ľudské bytosti prechádzajú trojnásobným zrodením, najprv fyzickým telom, potom v čase výmeny zubov sa rodí éterické telo a v puberte astrálne telo. Môže sa stať, že disharmónia medzi „hore a „dole“ sa prejaví až v čase zrodenia astrálneho tela, pretože dovtedy astrálny obal, ktorý ho chránil, udržiaval harmóniu. Po narodení je astrálne telo ponechané samo sebe a rozpor s fyzickým telom sa stáva zjavným. Forma duševnej choroby, ktorá je výsledkom, sa prejavuje, pretože mladý človek trpí halucináciami a často dáva jednu a tú istú odpoveď na

rôzne otázky. Toto sa nazýva „slabomyseľnosť alebo imbecilita“. Neprichádza náhle, ale postupne sa pripravuje od dvanástich rokov. Predbežnými príznakmi sú depresia, únava, hádavosť, bolesti hlavy, problémy s trávením a so spánkom. Tento stav je mimoriadne ťažko liečiteľný; a je smutné, že väčšina rodičov trestá svoje deti za takúto chorobu, pričom si to mýlia s nezbednosťou. Duch sám je vždy zdravý; nemôže byť chorý, ale keď nedokáže nájsť harmóniu s „dolom“, skresľuje sa. Tvár odrazená v konvexnom zrkadle je skreslená, ale nikto nepredpokladá, že skutočná tvár musí byť preto tiež skreslená. Rôzne formy šílenstva sú skreslené odrazy ducha vo fyzickom. V dôsledku toho je celkom zbytočné pokúšať sa o vyliečenie pomocou abstraktného logického uvažovania; takéto metódy nemajú žiadny účinok. Nič nie je vzdialenejšie sústredenému duchu ako tieňová abstraktná logika – a naše telesné orgány sú koncentrovaným duchom, hoci nie naším duchom – zatiaľ čo vášnivé, imaginatívne, obrazové nápady a obrazy sú viac podobné duchu a sú schopné vyhnúť skreslené obrazy, ktoré spôsobujú stav. Takéto protiobrazy musí poskytnúť sila a moc inej osobnosti. Jednotlivec nemôže prostredníctvom vysvetlení presvedčiť chorého, že je nelogický, zatiaľ čo živé, silné protiobrazy budú účinné. Napríklad sila osobnosti toho druhého musí chorému dokázať, že napokon dokáže aj to, o čom si myslel, že je nad jeho sily.

V oblasti takzvaných duchovných alebo duševných chorôb musia prírodná a duchovná veda spolupracovať. Potrebný je podrobný výskum, aby boli vždy dostupné protiobrazy použiteľné v konkrétnych prípadoch. Ani tieto nie sú normálne v obvyklom zmysle, pretože na to, aby boli účinné, musia smerovať k opačnému extrému. Duchovná veda nie je ani vzdialená od života, ani pasívna; má za cieľ prispieť k praktickému životu. Aby bol človek efektívny vo svete, musí sa nevyhnutne naučiť chápať duchovné sily, ktoré tvoria jeho základ. Ak máme pochopiť podstatu toho, čo je fyzické, musíme uznať, že materiálny svet je odtlačkom duchovného sveta. Hellenbachovi, ktorý hovorí: „Čo nás môže zaujímať celá táto duchovná chátka?“ musíme odpovedať: „Nuž, keďže nás zaujíma ľudská chátka a keďže sú ľudské bytosti spojené s duchovným svetom, chceme medzi nimi nájsť most.“